

Asia: VN/11746/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tasa-arvolain muuttamisesta (palkka-avoimuuden lisääminen)

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä hallituksen esityksen sisällöstä

Vasemmistonaiset kiittää mahdollisuudesta lausua tasa-arvolain uudistamisesta koskien palkka-avoimuuden lisäämistä.

Suomessa hallitus ja työmarkkinakeskusjärjestöt ovat vuodesta 2006 toteuttaneet samapalkkaisuusohjelmaa. Tästä huolimatta sukupuolten välinen palkkaeron kaventuminen on ollut hidasta. Kuten hallituksen esityksen materiaalissakin todetaan, on Suomi saanut huomautuksia Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimusten valvontaelimiltä perusteettomista sukupuolten välisistä palkkaeroista. Lisäksi Suomea on huomautettu korjaavien toimenpiteiden hitaudesta. Palkka-avoimuuden lisääminen on keskeinen keino tuoda esiin perusteettomia sukupuolten välisiä palkkaeroja.

Lainsäädännön ja kolmikantaisen valmistelun lisäksi tärkeässä roolissa ovat työpaikkojen käytänteet palkkausjärjestelmien ja niiden perusteiden avaamisesta jokaiselle työntekijälle jo työhönottotilanteessa ja rekrytointi-ilmoituksista lähtien. Tietoisuus työpaikan palkkausjärjestelmästä on monien epäselvyyksien ja erimielisyyksienkin ennaltaehkäisijä sekä ennakoedellytys sille, että yksittäinen työntekijä pystyy arvioimaan oman palkkansa oikeellisuutta sekä arvioimaan sitä, miten voi saavuttaa paremman palkan.

Vasemmistonaiset kannattaa tasa-arvolain muuttamista palkka-avoimuuden lisäämiseksi ja pitää hallituksen esitystä oikean suuntaisena, mutta nostaa lausunnossaan esiin joitain hallituksen esityksen puutteita. Esitys on joiltain osin riittämättömän suhteessa tarpeeseen sukupuolten välisten perusteettomien palkkaerojen kaventamiseksi.

- ehdotettu 6 §:n 3 momentti

Vasemmistonaiset kannattaa esitystä palkkausjärjestelmän ja sen soveltamisen selvittämistä työntekijöille vuosittain.

- ehdotettu 6 a §:n 4 momentti

Vasemmistonaiset kannattaa esitystä.

- ehdotettu 6 b §:n 4 momentti

Vasemmistonaiset katsoo, että esitys vastaa vain osin hallitusohjelmakirjausta, jossa todetaan: ”Perusteettomien palkkaerojen ja palkkasyrjinnän poistamista edistetään lisäämällä palkka-avoimuutta lainsäädännön keinoin. Perusteettomiin naisten ja miesten välisiin palkkaeroihin puututaan nykyistä tiukemmin. Lisätään tasa-arvolakiin henkilöstön, henkilöstöedustajien ja yksittäisten työntekijöiden oikeuksia ja tosiasiallisia mahdollisuuksia lisätä palkkatietoutta ja puuttua tehokkaammin palkkasyrjintään.”

Vasemmistonaiset pitää ongelmallisena sitä, että tämä esitys parantaisi vain niiden työpaikkojen henkilöstön edustajien oikeuksia, jossa työskentelee säännöllisesti vähintään 30 henkilöä ja ovat tasa-arvosuunnitteluvuorokauden piirissä. Tämä jättää ulkopuolelle noin 30 % suomalaisista työpaikoista.

- ehdotettu 10 §:n 5 momentti

Vasemmistonaisten näkemyksen mukaan hallituksen esitys on vain pieni askel kohti oikeaa suuntaan. Vuonna 2019 julkaistu palkka-avoimuustyöryhmän raportti nostaa esiin suosituksen, jossa palkkatietojen antamista koskevaa tasa-arvolain 10§:ää muutettaisiin:

”Palkkatietojen antamista koskevaa tasa-arvolain 10 §:ää olisikin muutettava siten, että työntekijä voisi saada kaikki tarpeelliset tiedot, joiden perusteella voidaan arvioida, onko palkkasyrjinnän kieltoa noudatettu.”

Hallituksen esityksessä todetaan: ”Ehdotuksen mukaan palkkasyrjintää epäilevän työntekijän pyynnöstä luottamusmiehellä, luottamusvaltuutetulla, työsuojeluvaltuutetulla tai muulla henkilöstön nimeämällä edustajalla olisi palkkasyrjintäepäilyn selvittämiseksi oikeus saada työnantajalta palkkaa ja työehtoja koskevia tietoja yksittäisistä työntekijöistä. Työnantajan olisi ilmoitettava tietojen luovuttamisesta niille työntekijöille, joiden tietoja olisi luovutettu. Henkilöstön edustajilla olisi oikeus luovuttaa saamiaan tietoja vain siihen tarkoitukseen, jota varten ne on pyydetty. Työnantajan ilmoitusvelvollisuus ei koskisi nimikirjalain 7 §:n 1 momentissa tarkoitettuja palkkatietoja. Jos työpaikalla ei olisi henkilöstön edustajaa, palkkasyrjintää epäilevällä työntekijällä olisi oikeus saada ehdotetussa momentissa tarkoitettut tiedot tasa-arvovaltuutetun välityksellä. Ehdotuksella korvattaisiin nykyinen tasa-arvolain 17 §:n 3 momentti, joka kumottaisiin.”

Vasemmistonaiset pitää ongelmallisena tasa-arvovaltuutetun käyttämistä välikätenä tietojen saannissa. Tämä nostaa kynnystä ryhtyä selvittämään palkkasyrjintäepäilyjä. Hallituksen esityksen

tausta-aineistossa todetaan, että "Tasa-arvovaltuutettu piti tärkeänä työntekijän ja luottamusmiehen oikeutta saada palkkatiedot työpaikalla suoraan työnantajalta."

Jos tosiasiallisesti halutaan edistää syrjintätilanteiden selvittämistä myös niin, että se myös ennaltaehkäisee tilanteiden syntymistä, niin syrjintää epäilevällä työntekijällä tulisi olla oikeus saada toisten työntekijöiden palkkatietoja suoraan työnantajalta. Tämä voisi tehdä vain mahdollisten syrjintätilanteiden arvioimiseksi ja salassapitovelvoittein.

- ehdotettu 14 a §:n 2 momentti

Vasemmistonaiset kannattaa esitystä.

- ehdotettu 17 §:n 3 momentin kumoaminen

Vasemmistonaiset kannattaa esitystä.

- taloudelliset vaikutukset, 4.2.1

-

- vaikutukset viranomaisten toimintaan, 4.2.2

Mikäli laki toteutuu esitetyssä muodossaan, niin sillä saattaa olla vaikutuksia tasa-arvovaltuutetun toimistolla mahdollisen lisääntyvän työmäärän vuoksi.

- vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon, 4.2.3

-

- vaikutukset työtyytyväisyyteen, työhyvinvointiin ja organisaation tuottavuuteen, 4.2.4

-

- vaikutukset työllisyyteen, 4.2.5

-

Suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestykseen koskevat huomiot

-

Muut huomiot

-

Erilliskysymys 1. Tulisiko tasa-arvolain 6 a §:ssä tarkoitettua tasa-arvosuunnitelman laatimisvelvoitetta muuttaa siten, että tasa-arvosuunnitelma olisi laadittava työpaikoilla, joissa työnantajan palvelussuhteessa olevan henkilöstön määrä olisi säännöllisesti vähintään 20 työntekijää (eikä 30 työntekijää kuten nyt)? Miten perustelette näkemystänne?

Vasemmistonaiset kannattaa tasa-arvosuunnitelman laatimisveloitteen laajentamista koskemaan myös niitä työpaikkoja, joiden henkilöstön määrä olisi säännöllisesti vähintään 20 työntekijää. Kuten esityksen tausta-aineistossakin todetaan, Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen (2019) mukaan vain n. 69% työvoimasta on tasa-arvosuunnitelman laatimisveloitteen piirissä ja sen ulkopuolelle jäävästä työvoimasta ylivoimaisesti suurin osa työskentelee yksityisellä sektorilla.

Jos tasa-arvosuunnittelun veloitetta itsessään ei uloteta koskemaan työpaikkoja, joiden säännöllisen henkilöstön määrä olisi vähintään 20 työntekijää, niin Vasemmistonaiset pitää tärkeänä, että veloite palkkakartoituksesta erotettaisiin tasa-arvosuunnittelun veloitteesta. Palkkakartoitus tulisi ulottaa koskemaan myös alle 30 hengen työpaikkoja, jotta tavoite kaventaa sukupuolten välisiä palkkaeroja kattaisi nykyistä suuremman osan suomalaisesta työvoimasta.

Erilliskysymys 2. Mikä on näkemyksenne esitykseen sisältyvästä yksityisyyden suojasta?

-

Pyykkönen Milla
Vasemmistonaiset